

Rikosasioiden sovittelun neuvottelukunnan kokous

Aika 26.5.2025 klo 12.30–14.00, HYBRIDI (oikeusministeriö, Meritullinkatu 10, kokoustila Potentia TAI Teams)

Osallistujat

- Kinnunen Aarne, kehittämisneuvos, OM, puheenjohtaja
- Keinänen Jari, johtaja, STM
- Järvinen Saija, neuvotteleva virkamies, OM
- Arto Hietanen, SM (poistui klo 13.44)
- Mäenpää Pia, erikoissyöttäjä, Syyttäjälaitos, Itä-Suomen syyttäjäalue
- Jauhiainen Aino, väitöskirjatutkija, KRIMO/HY
- Tatu Keitaanniemi, projektikoordinaattori, Suomen kuntaliitto
- Koivukangas Jaana, kehitysjohtaja, RIKU
- Hiitelä Riikka, sovitteluohjaaja, Länsi-Uudenmaan sovittelutoimisto
- Svensk Merja, vapaaehtoissovittelija, Helsingin sovittelutoiminta
- Hakala Jessica, kouluttaja, Aseman Lapset ry
- Laurila Riku, asiakkuuspäällikkö, Varsinais-Suomen hyvinvointialue
- Rimpilä Ilona, kehittämisspäällikkö, THL, asiantuntija
- Kosonen Minna, erityisasiantuntija, THL, sihteeri

Poissa

- Keinänen Jari, johtaja, STM
- Tykkyläinen Juha, käräjätuomari, Pohjois-Karjalan käräjäoikeus
- Heikkinen Pekka, poliisitarkastaja, POHA
- Juuti Ari, erityisasiantuntija, RISE

Kutsuttuna

- Rubanin Maaria, hallitusneuvos, OM
- Marjo Kurki, pääjohtaja, OPV

1. Kokouksen avaus, edellisen kokouksen muistio ja neuvottelukunnan toimintaan liittyvät asiat

Puheenjohtaja Aarne Kinnunen avasi kokouksen klo 12.30. Hyväksytään edellisen kokouksen muistio. Toivotetaan tervetulleeksi Kuntaliiton uusi jäsen Tatu Keitaanniemi.

Uuden neuvottelukunnan 2025–2028 nimittäminen

Nykyisen neuvottelukunnan toimikausi päättyy heinäkuun lopussa 2025. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) vastaa uuden neuvottelukunnan nimeämisestä. Uuteen neuvottelukuntaan nimetään puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä enintään 14 jäsentä ja heidän varajäsenensä.

Neuvottelukunnan kokoonpano asetetaan asetuksen mukaisesti, mutta toiveita ja näkemyksiä mukaan kutsuttavista asiantuntijoista esitettiin. Erityisesti tutkimuspuolen vahva edustus nähdään tärkeänä. Esimerkiksi Helsingin yliopiston Kriminaalipoliittinen instituutti ja THL (ainakin vuoteen 2027 saakka) olisi hyvä saada mukaan. Myös Nuorisotutkimusseuran ja nuorisotoimijoiden osallistumista toivotaan, jotta nuorten näkökulmat ja asiantuntemus tulisivat paremmin esiin. Lisäksi on esitetty toiveita Opetushallituksen (OPH) ja opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) osallistumisesta, mikä tukisi painopisteen siirtymistä kohti sovittelun vahvistamista kouluissa ja nuorten parissa. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä sovittelusta koulumaailmassa.

Neuvottelukunnan asetusta voidaan tarvittaessa tarkistaa uuden kauden alkaessa, erityisesti siirron yhteydessä. On myös pohdittu, onko nykyisessä neuvottelukunnassa riittävästi asiantuntemusta lasten ja nuorten asioista, kuten hyvinvointialueiden, kuntien, rikosseuraamuslaitoksen ja sosiaalitoimen näkökulmista. Arjen työn tuntemuksen varmistaminen on tärkeää – esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen ja Aseman Lasten kaltaisten toimijoiden mukanaolo tukee tätä.

Neuvottelukunnan toimintakertomus 2022–2025

Rimpilä esittelee valmistellun toimintakertomuksen. Kertomus lähetetään vielä kommentteille sähköpostitse, määräaika kommentteille 13.6.2025.

Toimintakertomuksessa korostetaan neuvottelukunnan aktiivista roolia kuluneella kaudella. Erityisesti LSVV-rajaukseen liittyvä valmistelu ja kuulemiset ovat olleet keskeisiä tehtäviä. Kommenttikierroksella mahdollista tehdä vielä yksityiskohtaista viilausta ja kieliasun tarkistusta. Mikäli muutokset ovat vähäisiä, ei erillistä hyväksymiskierrosta tarvita.

2. Tilannekatsaukset ajankohtaisiin asioihin**Lähisuhdeväkivallan sovittelun rajaus**

tuudittautua. Tarvitaan pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työtä, jotta viesti menee perille ja sovittelutietous pysyy yllä.

Lisäksi keskusteltiin lähisuhteen määritelmästä ja siitä, miten tuomioistuinten linja lähisuhteen määrittelyssä vertautuu sovittelukäytäntöihin. On tärkeää ymmärtää, että rikoslain ja sovittelulain lähisuhteen määritelmät toimivat eri konteksteissa. Niitä ei voi suoraan rinnastaa toisiinsa, mutta tulkintojen yhtenäistäminen olisi tärkeää oikeusturvan ja käytäntöjen selkeyden kannalta. Mikäli lähisuhteen määritelmää ja sen tulkintaa sovittelussa tiukennetaan, olisi määritelmä linjattava selkeästi. Muuten vaarana on, että poiketaan äkillisesti tulkinnasta, jota on noudatettu jo 20 vuoden ajan

THL ehdottaa, että neuvottelukunta loisi painetta muutosvaikutusten seurannan aloittamiselle. Esimerkiksi THL voi ottaa toimeksiannon seurannan valmistelusta ja toteutuksesta, mikäli ministeriö näin ohjaisi.

Sovittelun hallinnonalasiirto (OM)

Siirtovalmistelusta vastaava oikeusministeriön hallitusneuvos Maaria Rubanin kertoi siirron tilanteesta. Puoliväliriihen päätösten mukaisesti toiminta siirtyy oikeusministeriön hallinnonalalle vuoden 2027 alusta. Siirtoon ei kuitenkaan ole luvassa lisärahoitusta tai lisäresursseja.

Siirtomalli on vielä avoinna, ja lopullista, virallista päätöstä odotetaan ministeriltä. Kun päätös on tehty, oikeusministeriö asettaa hankkeen nopeasti vireille. Hanketyöhön osallistuvat oikeusministeriön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö, THL, sovittelutoimistot, sovittelijat, poliisi, syyttäjälaitos ja muut keskeiset viranomaiset. Valmistelun aikana on tärkeää käydä laajaa keskustelua eri toimijoiden kesken.

Tavoitteena on saada hallituksen esitys valmiiksi vielä kuluvan vuoden aikana, ja päätöksen odotetaan valmistuvan aivan lähiaikoina. Kun päätös on tehty, siitä tiedotetaan julkisuuteen.

Käytiin keskustelua siirtoon liittyen. Keskustelua herätti kysymys, onko siirtomalliin liittyen pöydällä ensisijaisesti taloudellisia vai toiminnallisia kysymyksiä? Valtiontalouden haastava tilanne viittaisi siihen, että kyse on ennen kaikkea taloudellisista ratkaisuista. Rimpilä kertoi, että sovittelukentällä siirtopäätöstä on odotettu pitkään ja siihen

suhtaudutaan pääosin myönteisesti. Taloustilanne herättää huolta myös kentän toimijoissa.

Palveluntuottajien näkökulmasta päätös on hyvä ja toivottu. Valtaosa toimistoista pitäisi valtiollistamista parhaana ratkaisuna. Hankkeessa mukana olevien on tärkeää pohtia, millä alueilla ja miten palvelut jatkossa tuotetaan. Tavoitteena on rakentaa mahdollisimman tehokas ja yhtenäinen rakenne käytettävissä olevien resurssien puitteissa – erityisesti, jos nykyinen palveluntuottajamalli säilyy.

Neuvottelukunta toivoo, että se saa jatkossakin säännöllisesti tietoa ja mahdollisuuden keskustella siirtohankkeen etenemisestä.

Oikeuspalveluviraston tervehdys

Oikeuspalveluviraston pääjohtaja Marjo Kurki toi lämpimät terveisensä sovittelutoiminnan siirtoon liittyen. OPV:ssa odotetaan innolla sovittelun liittymistä viraston toimintaan, samoin kuin päätöstä siirtomallista. Virastossa nähdään, että sovittelu täydentää luontevasti OPV:n palvelukokonaisuutta, jossa ovat jo mukana oikeusapu, talous- ja velkaneuvonta sekä edunvalvonta. Pääjohtaja Kurki haluaa esittää kiitoksensa kaikille sovittelutyötä tekeville tahoille – sekä omasta että koko Oikeuspalveluviraston puolesta.

Rimpilä kiitti Kurkea lämpimistä sanoista ja kertoi, että odottavat, mutkattomat ja lämmöllä vastaanottavat tunnelmat ovat välittyneet yhteistyön alusta saakka. Aiemmassa selvityksessä esiin noussut kysymys itsenäisyyden varmistamisesta sekä siirrossa että virastossa herätti neuvottelukuntalaisissa pohdintaa. Miten itsenäisyys varmistetaan? Myös mahdolliset esteellisyyskysymykset nousivat keskusteluun. Kurki korosti, että virasto ei muodosta esteellisyyksiä, vaikka sillä olisi useita asiakkuuksia samanaikaisesti. Lisäksi Kurki painotti, että esiin nostetut kysymykset turvataan ja käsitellään huolella. Kysymys organisatorisesta rakenteesta selkeytyy ministerin päätöksen jälkeen.

Sovittelutoimistojen talous

Rimpilä totesi alustuksessaan, että vuoden 2024 kokonaistulos on alustavan arvion mukaan alijäämäinen noin 170 000 euroa. Myös vuoden 2023 tilinpäätös oli alijäämäinen. Nykyisten arvioiden perusteella vuoden 2025 mahdollisia alijäämiä ei voida enää kattaa aiempien vuosien ylijäämillä, mikä asettaa talouden kestävyyskannalta lisähaasteita.

Alijäämien kertyminen jatkuu tällä rakenteella ja kuluilla myös tulevina vuosina.

Toimistokohtaisessa tarkastelussa ilmenee, että 17 toimistosta 12 on alijäämäisiä. Näiden toimistojen alijäämät vaihtelevat noin 400 eurosta lähes 50 000 euroon. Viisi toimistoa on puolestaan ylijäämäisiä, ja niiden ylijäämät sijoittuvat noin 500 eurosta lähes 40 000 euroon.

Esitetyt tulokset ovat vielä vahvistamattomia. Tilityskokous pidetään 2.6. Lopulliset luvut vahvistetaan myöhemmin virallisen tilinpäätösprosessin yhteydessä.

Toimistojen taloutta seurataan aktiivisesti. Palveluntuottajat arvioivat parhaillaan keinoja toimintansa sopeuttamiseksi THL:n pyytämällä toukokuun loppuun mennessä toimitettavilla sopeuttamissuunnitelmilla tai vaihtoehtoisesti varautuvat alijäämän kattamiseen muilla toimenpiteillä. Pyrkimyksenä on saada kattava kokonaiskuva alueellisista taloudenhallintakeinoista sekä arvioida mahdollisten supistusten vaikutuksia toimintaan. Kuusi suunnitelmaa on palautunut tällä hetkellä.

3. Lasten ja nuorten sovittelu

Rimpilä kävi läpi tilannekatsauksen nuorisoriikollisuuden torjuntaohjelman 2024–2027 (OM 13:2024) sovittelua koskevista toimenpiteistä ja niiden edistämisestä.

Laajennetun sovittelun opas on julkaistu. Helsingin sovittelutoiminta on saanut TE-määrärahan (eli STM:n jakaman terveyden edistämisen määrärahan), jonka avulla on käynnistetty hanke "Kadulta sovitteluun". RISE-yhteistyö on käynnistynyt aktiivisesti. Sovittelun mahdollisuuksia nuorten rikosseuraamusasiakkaiden parissa on alettu kartoittaa, ja neljä pilottihanketta on jo käynnistetty. Työkorvauksen osalta on tarkoitus kerätä paikallisia toimintamalleja ja yhdistää ne valtakunnalliseksi malliksi. Toivotaan, että projektiin saataisiin mukaan opinnäytteen tekijä. Esillä on ollut myös työkorvauspankkiyhteistyön ideointi jonkun valtakunnallisen toimijan kanssa. Lisäksi jengijaostolta on saatu tukea kehittämistyöhön, ja sovittelulle on koottu oma alajaosto, jota vetää professori Sakari Melander. Alajaosto toimii käytännön työrukkasena ja edistää sovittelun laajentamista aktiivisesti. Erityisen myönteistä on, että THL on saatu asiantuntijana mukaan.

26.5.2025

4. Muita asioita

RJ Nord 2025 seminaari

12.-14.5.2025 Ahvenanmaalla järjestettiin RJ Nord yhteistyöverkoston aloituskonferenssi. Konferenssista on valmisteilla Ahvenanmaan julistus, jonka odotetaan tuovan mukanaan monenlaisia avauksia ja vaikutuksia tulevaisuuden kehittämistyöhön.

Sovittelijapäivät 2025

20.-21.5.2025 Tampereelle järjestettyyn Sovittelijapäivät -tapahtumaan kokoontui noin 250 sovittelun toimijaa tai siitä kiinnostunutta. Ohjelmaan kuului alustuspuheenvuoroja, dialogisia paneelikeskusteluja, monipuolisia työpajoja ja mahdollisuuksia keskusteluun ja verkostoitumiseen.

Sovittelun tunnistaminen oikeusprosessien sujuvoittamishankkeessa

Huhtikuussa julkaistussa arviointimuistissa sovittelun merkityksen arviointi oli varsin yllättävää. Keskusteltu siitä, voisiko neuvottelukunta harkita muistion opponointia tai toimittaa hankkeelle lisätietoa sovittelun hyödyistä. Sovittelulain muutostarpeita tarkasteltiin lähettämiskäytännön näkökulmasta, uusintarikollisuuden ehkäisy jäi kokonaan huomiotta.

Keskusteluissa nousi esille kysymys: voisiko hallinnonalasiirron jälkeen oikeusapupalvelu toimia aloitteiden ohjauksen sujuvoittajana? Mallissa viranomaisen ohjaisi asiakkaan oikeusapuun, joka puolestaan neuvoisi ja mahdollisesti ohjaisi sovitteluun. Jauhiainen mainitsi, että eräs tutkijakollega voisi olla kiinnostunut tutkimaan ohjautuvuuden kehittämistä – voisiko esimerkiksi saavutettavuuden (accessibility) parantaminen olla avainasemassa?

Keskustelua herätti myös se, että nykyisessä kriminaalipoliittisessa toimenpideohjelmassa painotetaan selvästi rankaisupohjaisempaa lähestymistapaa. Aiemmin sovittelu oli vahvasti esillä. Miten politiikkaan voidaan jatkossa vaikuttaa, jotta sovittelu saadaan jälleen näkyväksi ja osaksi ohjelmaa?

Sovittelun tilasto 2024

Vuoden 2024 virallisen tilastoraportin julkaisu viivästyy loppuvuoteen 2025. Viivästyksen taustalla ovat THL keväällä 2024 käymät yt:t, jotka ovat vaikuttaneet tilastoanalyttikkojen resurssien saatavuuteen. Itse aineisto on jo poimittu ja parhaillaan tarkistettavana. palveluntuottajat ovat saaneet omat lukunsa käyttöönsä.

Kehittämishankkeet ja julkaisut

- Rikos- ja riita-asioiden sovittelun prosessi ja laatu
 - o kehitetään yhdessä kentän kanssa monivaiheisessa prosessissa
- Alaikäiset ja vajaavaltaiset sovittelussa
- Rikos- ja riita-asioiden sovittelun tilastot 2024
- Katusovittelun käsikirja
 - o ammattihenkilöstön ohje julkaistaan kentälle jo kesällä
 - o Julkariin vietävä versio toteutetaan syksyn aikana

Katsaus kevään tapahtumiin ja loppuvuoden 2025 tapahtumat (kirjallisena dioissa)**Sovittelijaseminaari Kuopiossa 15.11.2025 – "Rauhan aekoo maailman navalla"**

THL:n, Pohjois-Savon sovittelutoimiston ja Kuopion kaupungin järjestämä seminaari kokoaa yhteen 300 osallistujaa – pääasiassa sovittelijoita ja alan ammattihenkilöstöä. Kutsuvieraina myös edustajia ministeriöistä ja neuvottelukunnasta. Seminaaripäivän päätteeksi Kuopion kaupungin järjestämä iltajuhla.

Neuvottelukuntatyön päätös

Puheenjohtaja Kinnunen esitti lämpimän kiitoksensa kaikille neuvottelukuntatyöhön osallistuneille.